

מקורות לעיון במס' פסחים: פרק אלו עוברין

דף יא

מ. זילברמן

טבת תשע"א

(מו:) **הואיל ועירוב תבשילין**. איתא בגמ' איתמר האופה מיום טוב לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה. רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומיק לעי ליה אורחים חזי ליה. רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל. אמר ליה רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל היאך אופין מיום טוב לשבת. אמר ליה משום עירובי תבשילין ומשום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא. אמר ליה מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביום טוב ורבנן הוא דגזרו ביה גזירה שמא יאמרו אופין מיום טוב אף לחול וכיון דאצרכו רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכירא, ע"כ. הרי לכו"ע מותר מן התורה לאפות מיו"ט לשבת ואסור מדרבנן בלי עירוב תבשילין, אלא לרבה מותר ל אפות מן התורה אף מיו"ט לחול, ולרב חסדא אסור מן התורה ל אפות מיו"ט לחול אך ס"ל דמן התורה צרכי שבת נעשים ביו"ט.

ובבעה"מ בסוגיין הניח דמחלוקת זו קשורה למחלוקת אמוראים בריש פ"ב דביצה (טו:). דאיתא התם מאי טעמא [תקנו עירוב] אמר רבא [ובבעה"מ גרס רבה] כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב [פירש"י, "מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליום טוב ובורר מנה לזה ומנה לזה"]. רב אשי אמר [פירש"י, "לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב"] כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר מיום טוב לחול, ע"כ. ופירש בעה"מ דסברת רב אשי רק מסתבר לדברי רב חסדא דמן התורה אסור לאפות מיו"ט לחול, דאז שייך לגזור שלא לאפות מיו"ט לשבת אטו אפייה מיו"ט לחול. דאילו לרבה דאמרינן הואיל ומן התורה מותר לאפות אף מיו"ט לחול לא שייך למיזגר הכי.

אך הרמב"ן במלחומות חולק על בעל ה"מאור בזה. וכן נראה מפסקי הרמב"ם, דפסק בעירוב תבשילין כטעם רב אשי (פ"ו הל' יו"ט ה"א) ואילו בפ"א ה"ו פסק כרבה דהאופה מיו"ט לחול אינו לוקה. [וראה ברא"ש ביצה פ"ב סי' א] שכתב דנ"מ בין רבה ורב חסדא אם יכול ערב מקודם לערב יו"ט, דלרב אשי טעם עירוב תבשילין הוא משום כבוד יו"ט אפשר לערב מקודם, ואילו לרבה דהטעם הוא משום כבוד שבת שיברר מנה יפה לשבת זה שייך רק בסמוך ליו"ט. אך עי' בביה"ל ריש סי' תקכז שהביא כמה אחרונים שתפסו שהרמב"ם באמת ס"ל להלכה כרב חסדא דצרכי שבת נעשים ביו"ט.

כתבו התוס' (מו: ד"ה רבה) דלא אמרינן הואיל להתיר אפייה ביו"ט א"א סמוך לשקיעת החמה באופן שאפ"א אם יבואו אורחים אין שהות ביום לאכול. ולפי דבריו כתב המג"א (ריש סי' תקכז) דכיון דקי"ל להלכה כרבה דאמרינן הואיל, אסור לבשל מיו"ט לשבת סמוך לחשיכה אפי' ע"י עירוב תבשילין. וכתב דמטעם זה נהגו להקדים תפלת ערבית בליל שבת הסמוך ליו"ט. וכן הביא המ"ב סק"ג. אך בביה"ל כתב דבשעת הדחק אפשר לסמוך על הראשונים הפוסקים כרב חסדא ולבשל אפי' סמוך לחשיכה, ובפרט ביו"ט שני.

הפמ"ג בהקדמה להלכות יו"ט כתב להסתפק על מנהג העולם דאיך מכינים טשולענט מיו"ט לשבת אפי' ב' שעות קודם השבת כיון שלא יהיה מוכן לאכילה בכניסת השבת. ובמ"ב סק"ג הביא בשם הפמ"ג

דיזהר להטמין מאכלים כך שאפשר שיתבשלו שלישי בישול מבעוד יום. ובספר שלחן שלמה כתב דאולי מותר כיון דע"י בישול קצת מתרכך הבשר ובקל יכול אז לצלותו כך שאם יבואו אורחים ימהר להיוציא את הבשר מן הקדירה ולצלותו. אך שוב כתב דבזה"ז כיון דאין אורחין מצויים בסוף היום, דכבר הולכין לבית הכנסת, לא אמרינן הואיל. וראה עוד מהלך בספר אפיקי ים (ח"ב סי' ד ענף ג ד"ה אולם, הו"ד בקיצור בספר דבר שמואל בסוגיין).

הבחינה על פרק אור לי"ד (ב.יד.) ופרק אלו עוברין תתקיים אי"ה בשבוע של פרשת תרומה